

W

eerstandsvermogen en Risico-beheersing

Volgens artikel 11 lid 2 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) dient de paragraaf weerstandsvermogen ten minste te bevatten:

- het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's;
- een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- een inventarisatie van de risico's.
- kengetallen en een beoordeling van de onderlinge verhouding in relatie tot de financiële positie.

Samengevat geeft deze paragraaf aan hoe robuust de begroting is, hetgeen van belang is wanneer er zich een financiële tegenvaller voordoet. Het gaat hierbij om de mate waarin de gemeente in staat is middelen vrij te maken om substantiële tegenvallers op te vangen, zonder dat dit betekent dat het beleid veranderd moet worden. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen enerzijds de weerstandscapaciteit en anderzijds de daarmee af te dekken risico's. Voor het beoordelen van de robuustheid van de begroting is dus inzicht nodig in de omvang en achtergronden van de risico's en de aanwezige weerstandscapaciteit. Het weerstandsvermogen kan betrekking hebben op het begrotingsjaar zelf (statisch), het kan ook betrekking hebben op de gevolgen voor meerdere begrotingsjaren (dynamisch weerstandsvermogen).

Onder de weerstandscapaciteit wordt verstaan de noodzakelijk aanwezige capaciteit aan geldmiddelen om financiële risico's, waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen of verzekeringen zijn afgesloten, te kunnen opvangen. Zij geeft aan in hoeverre onverwachte, substantiële niet begrote kosten gedekt kunnen worden. Het gaat om die elementen waarmee tegenvallers eventueel bekostigd kunnen worden. Mogelijke onderdelen van de weerstandscapaciteit zijn:

- de post onvoorziene uitgaven;
- de vrij aanwendbare reserves;
- de onbenutte belastingcapaciteit:
 - hieronder verstaan we de beschikbare ruimte in de tarieven van de belastingen en heffingen oftewel de mogelijkheden om de belastingtarieven te verhogen;
- de stille reserves:
 - dit is het verschil tussen de boekwaarde en de feitelijke waarde van activa die te gelde gemaakt kunnen worden.

Onderscheid kan worden gemaakt tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit. Met het eerste wordt bedoeld het vermogen om calamiteiten en andere eenmalige tegenvallers op te kunnen vangen zonder dat dit invloed heeft op de voortzetting van taken op het bestaande niveau. Met de structurele weerstandscapaciteit worden de middelen bedoeld die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van de

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

bestaande taken. De precieze definitie van het weerstandsvermogen hangt mede af van het geformuleerde financiële beleid (bijvoorbeeld het rentebeleid en het beleid rond reserves en voorzieningen).

Beleid

Op 14 maart 2006 is besloten een Algemene Risico Reserve in te stellen waaruit de door ons in deze paragraaf beschreven risico's alsmede de uitkomsten van de uitgevoerde risico-inventarisatie eventueel kunnen worden gedekt. Volgens dit raadsbesluit is een eenmalige storting gedaan van € 10.000.000. In 2011 is de minimale omvang verlaagd naar € 5 miljoen.

Jaarlijks zal een toetsing moeten plaatsvinden tussen het gewenste weerstandsvermogen en het beschikbare vermogen in aan de ARR. Bij een substantiële afwijking van het benodigde en beschikbare weerstandsvermogen zal eventueel een aanpassing van de ARR moeten plaatsvinden.

Inventarisatie risico's

Gebeurtenis	Kans (%)	maximaal gevolg	Kans x Gevolg
Te betalen vennootschapsbelasting over winstgevende onderdelen van de gemeente	25%	630.000	157.500
Uitstroom WWB uitkering blijft achter door lagere werkgelegenheid	50%	100.000	50.000
Extra instroom van klanten in de bijstand en/of WIJ door bezuinigingen bij het UWV, waardoor het UWV minder re-integratietrajecten kan realiseren	50%	100.000	50.000
Niet door de voorziening gedekte grondexploitatie tegenvallers	25%	5.000.000	1.250.000
Faillissement na betalen bij opdracht	10%	500.000	50.000
Onverhaalbare schade aan gemeentelijke eigendommen (horeca- of evenement-gerelateerd)	90%	80.000	72.000
Lagere uitkering "algemene uitkering" dan begroot, als gevolg van besluitvorming uitgaven rijksoverheid	50%	400.000	200.000
Tekorten bij gemeenschappelijke regelingen of gesubsidieerde instellingen kunnen niet (meer) worden opgevangen binnen de reserves van de instelling zelf extra bijdragen om de financiële positie weer gezond te maken.	50%	300.000	150.000
Er is geen voorziening voor WW, voor bijv. ontslag van ambtenaren	50%	200.000	100.000
Medewerkers krijgen een bedrijfsongeval en/of worden ziek waardoor zij hun eigen werk niet meer kunnen uitoefenen	5%	2.000.000	100.000
Stijging vervoerskosten i.v.m. nieuwe aanbesteding	50%	100.000	50.000
Financiële situatie Stichting Behoud Synagoge Brielle	50%	86.000	43.000
Risico's van uitbetalen van verlofstuwmeren	50%	225.000	112.500
Vacaturestop en daarmee risico van extra inhuur derden	50%	350.000	175.000
Inschatting hogere salarisaanpassing (binnen de WOV)	50%	120.000	60.000
Totaal			2.620.000

Gewaarborgde geldleningen

Achtervangrisico : De borging van WSW is ingebed in de zekerheidsstructuur van het borgstelsel met meerdere vangnetten en buffers. De achtervang van de gemeenten (50%) en de Rijksoverheid (50%) vormen samen de derde buffer. De achtervang betekent voor de gemeenten dat zij risico lopen dat zij renteloze leningen aan WSW zullen moeten verstrekken wanneer de andere buffers onvoldoende groot blijken te zijn. WSW schat dit risico op basis van zijn risicomodellen en stresstesten in als zeer klein, of zelfs theoretisch. De WSW is nog nooit aangesproken op zijn borg. Zodra WSW aangesproken wordt op haar borg kan zij onderpand uitwinnen bij de corporatie die de aanspraak veroorzaakt. WSW kan dit onderpand verkopen en daarmee de renteloze leningen van het Rijk en de gemeenten terugbetalen.

Schuldrestant met gemeente als achtervang:	€ 123,7 miljoen
WOZ waarde ingezet in de gemeente:	<u>€ 278,9 miljoen</u>
Onderschrijding limiet:	€ 155,2 miljoen

Grondexploitatie

Voor de grondexploitatie is een algemene reserve grondexploitatie ingesteld. Deze reserve dient om risico's in de diverse grondexploitaties op te kunnen vangen en om te kunnen verevenen tussen winstgevende en verliesgevende locaties. Indien blijkt dat, rekening houdend met bovenstaande, de algemene reserve grondexploitatie een structureel overschot vertoont, kan dit overschot zo nodig ingezet worden ten behoeve van de algemene middelen. Het saldo van de algemene reserve grondexploitatie per 31-12-2017 bedraagt € 2,2 miljoen en neemt toe tot € 2,8 miljoen eind 2022. De toename wordt veroorzaakt door de positieve exploitatiesaldi van de bedrijventerreinen Seggelant I en II en de Ankerplaats, die eind 2018 en 2019 aan de reserve worden toegevoegd.

De voorziening verliezen grondexploitatie is ingesteld voor het afdekken van verwachte verliezen met betrekking tot bouwgronden in exploitatie (BIE). Deze verliesvoorziening is gewaardeerd tegen contante waarde; de discontovoet bedraagt 2%. De omvang per 31-12-2017 bedraagt € 6,3 miljoen en neemt, nadat het complex 'glassanering / ruimte-voor-ruimte-kavels' in 2021 wordt afgesloten, eind 2021 af tot nihil. Ook is in de voorziening een bedrag opgenomen voor de eerder genoemde 'niet in exploitatie genomen gronden' (nu gerubriceerd als materiële vaste activa; MvA). De hoogte betreft het verschil tussen de boekwaarde (aanschafwaarde vermeerderd met kosten) en de marktwaarde rekening houdend met de toekomstige bestemming. De omvang per 31-12-2017 bedraagt € 5,6 miljoen en neemt af tot nihil eind 2019. De afname van de voorziening in 2019 wordt veroorzaakt doordat de oude NIEGG-complexen uiterlijk ultimo 2019 getoetst moeten worden aan de marktwaarde rekening houdend met de bestemming op het moment van toetsing. Gelet op het verschil tussen toekomstige bestemming en huidige bestemming is het de verwachting dat minimaal de gehele voorziening ingezet moet worden.

Op basis van de huidige inzichten en beschikbare informatie kan de verwachting worden uitgesproken dat het totaal van de algemene risicoreserve, de reserve grondexploitatie en de voorziening 'verliezen grondexploitatie' toereikend is om de in beeld gebrachte risico's c.q. verliezen te dekken.

Weerstandscapaciteit

Dit onderdeel bevat de berekening van de weerstandscapaciteit voor 2016 op basis van de thans bekende gegevens en uitgaande van wat hierboven onder het kopje beleid is verwoord.

Voor wat betreft de onbenutte belastingcapaciteit gaat het in eerste instantie om de OZB. Met ingang van 1 januari 2008 heeft het Rijk de maximalisering van de tarieven laten vervallen. **Dit betekent dat er geen limiet meer aan gemeenten worden gesteld over de hoogte van het OZB-tarief en het percentage waarmee de tarieven maximaal mogen stijgen.** Het vervallen van de limitering OZB mag niet leiden tot een onevenredige stijging van de collectieve lastendruk. Het instellen van een macronorm moet dat voorkomen. Als de ontwikkeling van de lokale lasten tot overschrijding van die norm leidt, kan het Rijk ingrijpen via correctie van het volume van het gemeentefonds.

Op basis van de huidige WOZ-waarden is de onbenutte belastingcapaciteit voor 2019 dus niet aan te geven. De onbenutte belastingcapaciteit is op papier onbeperkt. Hierbij dient te worden opgemerkt dat het slechts een theoretische mogelijkheid is. Ten eerste mag de stijging niet leiden tot een onevenredige stijging van de collectieve lastendruk en ten tweede geldt dan bovendien nog de vraag van de politieke haalbaarheid. In het onderstaande overzicht van de berekening van de weerstandscapaciteit is de onbenutte belastingcapaciteit dan ook aangegeven met Pro Memorie. De capaciteit van de overige heffingen is gebonden aan een maximale kostendekking van 100%. Omdat deze al is bereikt is hier geen onbenutte capaciteit. De reserves die niet vrij aanwendbaar zijn kunnen in principe geen onderdeel uitmaken van de weerstandscapaciteit.

Berekening weerstandscapaciteit

Belastingcapaciteit:

Onroerende zaakbelastingen

Opbrengst 2019 (excl. trendmatige verhoging)	2.504.125
Opbrengst 2019 op basis van mogelijke tarieven	PM
Onbenutte capaciteit	PM

Overige heffingen 100% dekking

Weerstandscapaciteit

Algemene risicoreserve	5.200.000
Onbenutte belasting capaciteit:	PM
Onvoorzien structureel: 17.200 x € 5	86.000
Totale weerstandscapaciteit	5.286.000

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{\text{€ 5.286.000}}{\text{€ 2.620.000}} = 2,02$$

Ratio	Betekenis
>2.0	Uitstekend
1.4 – 2.0	ruim voldoende
1.0 – 1.4	Voldoende
0.8 – 1.0	Matig
0.6 – 0.8	Onvoldoende
<0.6	ruim onvoldoende

Kengetallen

	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Netto schuldquote	-26%	-22%	2%	0%	-5%	-6%
Netto schuldquote*	-32%	-22%	-2%	-4%	-7%	-7%
Solvabiliteitsratio	91%	91%	91%	91%	93%	93%
Struct. Expl.ruimte	3,93%	-0,72%	-0,55%	0,70%	0,97%	0,97%
Grondexploitatie	43%	30%	25%	16%	0%	0%
Belastingcapaciteit	83%	83%	85%	85%	85%	85%

*gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote is licht positief, wat inhoudt dat de financiële middelen lager zijn dan de schulden. Uit het solvabiliteitsratio blijkt dat er veel eigen vermogen is en de gemeente goed in staat is om aan de financiële verplichtingen te voldoen. Ook de structurele exploitatieruimte is meerjarig positief, wat inhoudt dat de gemeente voldoende structurele baten heeft om de structurele lasten te dekken.

Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelaten en de aflossing op de exploitatie.

	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
A Vaste schuld (art. 46 BBV)	6.970.600	5.865.427	4.675.982
B Netto vlottende schuld (art. 48 BBV)	1.651.736	2.500.000	2.500.000
C Overlopende passiva (art. 49 BBV)	2.822.864	2.500.000	2.500.000
D Financiële activa (art. 36 lid d, e, f)*	0	0	0
E Uitzettingen < 1 jaar (art. 39 BBV)	19.121.840	18.425.644	6.500.000
F Liquide middelen (art. 40 BBV)	285.623	55.000	55.000
G Overlopende activa (art. 40a BBV)	3.503.945	2.050.000	2.050.000
H Totale baten (art. 17 lid c BBV)**	44.570.473	43.640.114	51.632.363
Netto schuldquote	-26%	-22%	2%

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

$$(A+B+C-D-E-F-G)/H \times 100\%$$

* exclusief verstrekte leningen

** exclusief mutaties in reserves

Toelichting: Hoe lager het percentage, hoe beter. De provincie Zuid-Holland geeft aan dat de gemeente Brielle met een percentage onder de 90% in de categorie valt die het minst risicovol is. De verschuiving van -22% (begroting 2018) naar 2% (begroting 2019) wordt verklaard door een stijging van de investeringen (exclusief verstrekte leningen) met ruim 11 miljoen euro ten opzichte van de begroting 2018. Hierdoor worden onder andere de uitzettingen <1 jaar ingezet, waardoor dit een negatief effect heeft op de ontwikkeling van de netto schuldquote.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
A Vaste schuld (art. 46 BBV)	6.970.600	5.865.427	4.675.982
B Netto vlottende schuld (art. 48 BBV)	1.651.736	2.500.000	2.500.000
C Overlopende passiva (art. 49 BBV)	2.822.864	2.500.000	2.500.000
D Financiële activa (art. 36 lid d, e, f)*	3.015.836	8.834	2.015.836
E Uitzettingen < 1 jaar (art. 39 BBV)	19.121.840	18.425.644	6.500.000
F Liquide middelen (art. 40 BBV)	285.623	55.000	55.000
G Overlopende activa (art. 40a BBV)	3.503.945	2.050.000	2.050.000
H Totale baten (art. 17 lid c BBV)**	44.570.473	43.640.114	43.662.528
Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	-32%	-22%	-2%

* inclusief verstrekte leningen

** exclusief mutaties in reserves

Toelichting: Hoe lager het percentage, hoe beter. De provincie Zuid-Holland geeft aan dat de gemeente Brielle met een percentage onder de 90% in de categorie valt die het minst risicovol is. De verschuiving van -22% (begroting 2018) naar -2% (begroting 2019) wordt verklaard door een stijging van de investeringen (inclusief verstrekte leningen) met ruim 11 miljoen euro ten opzichte van de begroting 2018. Hierdoor worden onder andere de uitzettingen <1 jaar ingezet, waardoor dit een negatief effect heeft op de ontwikkeling van de netto schuldquote.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
A Eigen vermogen (art. 42 BBV)	124.795.477	113.769.347	107.931.378
B Balanstotaal	137.468.505	125.001.987	118.113.977
Solvabiliteit (A/B) x 100%	91%	91%	91%

Toelichting: Hoe hoger dit percentage, hoe beter. Een hoog ratio betekent dat de gemeente relatief veel eigen vermogen heeft en goed in staat is om aan de financiële verplichtingen te voldoen. De provincie Zuid-Holland geeft aan dat de gemeente Brielle met een percentage boven de 50% in de categorie valt die het minst risicovol is.

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Kengetal grondexploitatie

	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
A Niet in exploitatie genomen bouwgronden (cf. art. 38 lid 1 punt 1 BBV)	0	0	0
B Bouwgronden in exploitatie (cf. art. 38 lid b BBV)	19.233.245	13.035.003	10.792.363
C Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV dus exclusief mutaties in reserves)	44.570.473	43.640.114	43.662.528
Grondexploitatie (A+B)/C x 100%	43%	30%	25%

Toelichting: Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten. Hoe lager dit percentage hoe beter in verband met risico's grondexploitatie. Een hoge grondexploitatie betekent een grote boekwaarde. Hierbij kan een gemeente het risico lopen dat deze boekwaarde, bij de verkoop van de gronden, niet volledig gerealiseerd worden. Aan de andere kant kan een hoge grondexploitatie betekenen dat bij verkoop de opbrengsten (incidentele baten) gebruikt kunnen worden om de schuldenlast af te bouwen. De provincie Zuid-Holland geeft aan dat de gemeente Brielle met een percentage boven de 20% en onder de 35% in de categorie 'neutraal' valt.

Structurele exploitatieruimte

	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
A Totale structurele lasten	43.918.827	46.109.668	45.618.315
B Totale structurele baten	39.530.490	38.912.947	38.146.836
C Totale structurele toevoegingen aan reserves	4.835.916	4.699.763	4.339.330
D Totale structurele onttrekkingen aan reserves	10.977.473	11.582.134	11.568.939
E Totale baten	44.570.473	43.640.114	43.662.528
Structurele exploitatieruimte ((B-A)+(D-C))/E x 100%	3,93%	-0,72%	-0,55%

Toelichting: Hoe hoger dit percentage, hoe beter. De provincie Zuid-Holland geeft aan dat de gemeente Brielle met een percentage van -0,55% in de categorie valt die risicovol is. Echter laat de exploitatieruimte meerjarig zien dat de gemeente voldoende structurele baten om de structurele lasten te dekken.

Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB en de rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente. De belastingcapaciteit van gemeenten wordt daarom berekend door de totale woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t te vergelijken met het landelijk gemiddelde in jaar t-1 in en uit te drukken in een percentage De (ongewogen) gemiddelde woonlasten van gemeenten in 2015 – op basis van de cijfers van het Coelo – bedraagt € 716.

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
A OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	213	218	221
B Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	219	219	224
C Afvalstoffenheffing voor een gezin	165	165	165
D Eventuele heffingskorting	0	0	0
E Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (A+B+C-D)	597	602	610
F Woonlasten landelijk gemiddelde voor gezin in het voorgaande begrotingsjaar	723	723	721
Woonlasten t.o.v. landelijk gemiddelde jaar er voor (E/F) x 100%	83%	83%	85%

Toelichting: Hoe lager dit percentage, hoe beter. Een lage belastingcapaciteit geeft aan dat de gemeente nog ruimte heeft om structurele baten te genereren. In de gemeente Brielle zijn de woonlasten lager dan het landelijk gemiddelde. De provincie Zuid-Holland geeft aan dat de gemeente Brielle met een percentage onder de 95% in de categorie valt die het minst risicovol is. De OZB-lasten voor gezin bij een gemiddelde WOZ-waarde schommelt door de wijziging van de gemiddelde woningwaarde in verband met nieuwbouw.

In het bovenstaande overzicht zijn de OZB-lasten voor een gezin bij gemiddelde WOZ-waarde in 2019 t.o.v. 2018 gestegen.